

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

ΤΜΗΜΑ ΜΟΥΣΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΣΧΟΛΗ ΚΑΛΩΝ ΤΕΧΝΩΝ - Α.Π.Θ.

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ
ΤΟΥ
ΦΩΤΟΠΟΥΛΟΥ ΧΡΗΣΤΟΥ

Α.Ε.Μ.: 1260

2/2010

ΘΕΜΑ:

**Το Ελληνικό παραδοσιακό
στοιχείο στο έργο του
Νίκου Σκαλκώτα.
Μία αναλυτική και συνθετική
προσέγγιση.**

Επιβλέπων:
Κώστας Τσούγκρας,
Επίκουρος καθηγητής.

ΕΝΟΤΗΤΕΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ:

Πρόλογος-Εισαγωγή

**Βιογραφικά στοιχεία-επιρροές
και ερεθίσματα του Ν. Σ.
από την Ελληνική παράδοση.**

**Η σχέση του Ν. Σ. με την ελληνική
εθνική σχολή και
την παραδοσιακή μουσική.**

**Αναλύσεις έργων του Νίκου
Σκαλκώτα από την σχετική
αρθρογραφία.**

Αναλύσεις του συντάκτη.

**Οι παραδοσιακοί ρυθμοί
στο Νίκο Σκαλκώτα.**

Συμπεράσματα.

Συνθετική προσέγγιση.

Τελικά συμπεράσματα-επίλογος.

Βιβλιογραφία-Αρθρογραφία-Ιστοσελίδες.

Πρόλογος-Εισαγωγή

Ο Νίκος Σκαλκώτας είναι πολύ περισσότερο αναγνωρισμένος έξω από τα σύνορα της χώρας μας από ότι εντός.

Είναι αναγκαίο να πληθύνουν οι μουσικολογικές μελέτες για την ζωή και το έργο του.

**Η «ελληνικότητα» στα έργα του
Ν. Σκαλκώτα, δεν έχει
αποκαλύψει ακόμη, όλες τις
πλευρές και αποχρώσεις της.
Ωστόσο αρκετές μελέτες
ερευνητών του έργου του,
κυκλοφορούν ήδη.**

Ενδεικτικά από την βιβλιογραφία:

*«Νίκος Σκαλκώτας,
μία ανανέωση
στην προσέγγιση
της μουσικής
σκέψης και
ερμηνείας».*

ΤΟΥ
Τζώρτζη
Χατζηνίκου

*«Νίκος Σκαλκώτας,
Μία προσπάθεια
είσδυσης στον
μαγικό κόσμο της
δημιουργίας του»*

Του
Γιάννη Γ.
Παπαϊωάννου

**«Ο Νίκος
Σκαλκώτας ως
συνθέτης
μουσικής για
πιάνο σόλο»**

**του
Κωστή Δεμερτζή**

**«Για τον Νίκο
Σκαλκώτα».**

**του
Βρόντου Χάρη**

Ενδεικτικά από την αρθρογραφία:

*Η ελληνικότητα της
μουσικής του Νίκου
Σκαλκώτα: Ένας
«εθνικός» ή
«παγκόσμιος»
συνθέτης;*

*Στοιχεία
ελληνικότητας στο
“Παραμυθόδραμα”
του Ν.Σ.- συμβολικός
συγκερασμός
διατονικότητας και
χρωματικότητας.*

**ΤΟΥ
Κώστα
Τσούγκρα**

*Λόγιες εκφάνσεις
Δημοτικού μέλους στο
πέραςμα των χρόνων:
Το νανούρισμα «Άντε
κοιμήσου κόρη μου...»
από τον Bourgault –
Discoudrag στον
Σκαλκώτα.*

**ΤΟΥ
Γιώργου
Σακαλιέρου**

*Ο Ν.Σ. και η παράδοση
της σύγχρονης
μουσικής.*

**της
Ολυμπίας
Ψυχοπαίδη-Φράγκου**

*Δύο ελληνικοί χοροί
του Νίκου Σκαλκώτα.*

**της
Αικατερίνης
Λεβίδου**

*Μπάρτοκ και
Σκαλκώτας.*

**της
Αικατερίνης
Ρωμανού**

**Βιογραφικά στοιχεία του Ν.Σ.
όπου εντοπίζονται
επιρροές και ερεθίσματα
από την ελληνική παράδοση.**

- Οι στενοί συγγενείς του Ν.Σ. που υπήρξαν παραδοσιακοί μουσικοί και οι πρώτοι δάσκαλοί του.
- Σχέδια μελέτης του δημοτικού τραγουδιού και συνέχεια των σπουδών του στην σύνθεση.

- **Ενδιαφέρον για να μπολιάσει την δημοτική μουσική με το μοντέρνο ιδίωμα.**
- **Η συνεργασία του με το Ινστιτούτο της Μέλπως Μερλιέ το οποίο του ανέθεσε την μεταγραφή τραγουδιών από Κρήτη και Σίφνο.**

Σύνθεση έργων εμπνευσμένων από την ελληνική παράδοση όπως :

- *36 Ελληνικοί Χοροί (για ορχήστρα).*
- *Η Λιγερή και ο Χάρος (μπαλέτο).*
- *Παραμυθόδραμα-Με του Μαγιού τα μάγια.*
- *Μελοποίηση δημοτικών τραγουδιών όπως:
Άστραψ' η Ανατολή, η Δέσπω, η Διαμάντω,
η Λαφίνα, Μη με δέρνεις μάνα,
Σου 'πα μάνα
κ,λ,π,*

**Η σχέση του Ν. Σ. με την
ελληνική εθνική σχολή και
την παραδοσιακή μουσική.**

Η επιρροή της ιδεολογίας του εθνικισμού έφερε στο προσκήνιο την λεγόμενη ‘εθνική μουσική’.

Σαν συνέπεια και ανάλογα με τις ιστορικές και κοινωνικές συνθήκες κάθε χώρας κάνουν την εμφάνισή τους οι κατά τόπους ‘εθνικές σχολές’.

Η "εθνική μουσική"
επαναπροσδιορίστηκε στη διάρκεια
του πρώτου μισού του 20^{ου} αιώνα
κύρια χαρακτηριστικά τον διεθνισμό και
την πολυπολιτισμικότητα.

Συγχρόνως ενσωμάτωνε
τις τολμηρές καινοτομίες που
συνέβησαν στην αρμονία
και στη μορφή στις αρχές του
αιώνα

Η «Εθνική σχολή» στην ελληνική μουσική εμφανίζεται κατά τις δύο πρώτες δεκαετίες του 20ου αιώνα.

Η παραδοσιακή μουσική της χώρας αποτέλεσε το υλικό επεξεργασίας για τους εγχώριους δημιουργούς.

Λόγω της καθυστερημένης χρονικά εμφάνισης της ελληνικής εθνικής σχολής προέκυψαν διάφορα προβλήματα ιδεολογίας.

Η αρμονία της εθνικής σχολής ήταν κατά κύριο λόγο διατονική-τροπική σε μια εποχή που στην Ευρώπη είχαν συμβεί τεράστιες εξελίξεις στον τομέα αυτό .

Η διαφορά απόψεων του Ν.Σ. για
την χρήση του παραδοσιακού
υλικού σε σχέση με την
επικρατούσα της εθνικής σχολής
ήταν κάτι παραπάνω από
εμφανής.

Η θέση-αντίθεση των εκπροσώπων
της εθνικής σχολής
(π.χ. Μ. Καλομοίρης)
επιβεβαιώνουν αυτό το στοιχείο.

Η απελευθέρωση από την τροπικότητα του μέλους, την τονική αρμονία και από λειτουργικές συγχορδιακές εξαρτήσεις είναι εμφανής.

Τα παραπάνω συνυπάρχουν δημιουργικά με χαρακτηριστικά πολυτονικής ή και ατονικής συνηχητικής υφής, με σκοπό την ανανέωση του αρμονικού υπόβαθρου.

Σε ευρωπαϊκή κλίμακα μόνο,
μπορεί να βρεθεί κάτι ανάλογο, όπως είναι
η περίπτωση του Bela Bartok.

Ο Νίκος Σκαλκώτας γίνεται ο πρώτος ίσως
παγκόσμιας εμβέλειας νεοέλληνας
συνθέτης, που κατάφερε να συνθέσει
πραγματικά οικουμενική
ελληνική μουσική.

**Αναλύσεις έργων του Ν.Σ
από την σχετική
αρθρογραφία.**

**Οι '36 Ελληνικοί Χοροί' για ορχήστρα,
του Νίκου Χριστοδούλου,
(περίληψη του άρθρου).**

Κύρια χαρακτηριστικά:

- α) κάθε Χορός έχει ιδιαίτερη, αυτόνομη μορφή.**
- β) όλες οι επί μέρους μορφές είναι ουσιαστικά μονοθεματικές.**
- γ) χρήση κατά κανόνα γνήσιων δημοτικών τραγουδιών.**
- δ) χρήση μελωδιών σε «διατονικούς» τρόπους και αποφυγή χρωματικών τρόπων.**
- ε) χρήση ρυθμών της δημοτικής μουσικής, με απλά και σύνθετα μέτρα.**

Ανάλυση του χορού «Συρτός» της Λεβίδου Αικατερίνης.

Κύρια χαρακτηριστικά:

- α) συνένωση μορφών σονάτας και παραλλαγών.**
- β) το τραγούδι βασίζεται σε δύο μελωδικά μοντέλα, που είτε παραλλάσσονται είτε επαναλαμβάνονται.**
- γ) εμφανίζεται ισοκράτης.**
- δ) αρμονική συνοδεία σχετικά απλή, από τρίφωνες συγχορδίες.**

Το «Παραμυθόδραμα»

1.Το "Τραγούδι της Αργυρώς" (από ανάλυση του Κώστα Τσούγκρα).

Κύρια χαρακτηριστικά:

- α) το τραγούδι είναι πλήρως διατονικό-τροπικό.
- β) η μελωδία είναι δημοτικοφανής, δηλαδή είναι σύνθεση του Ν.Σ.
- γ) αρμονική συνοδεία με συνηχήσεις καθαρών πεμπτών.

2. Το τραγούδι "Ενύχτωσε ποιόνε θα ιδώ" . (από ανάλυση του Κώστα Τσούγκρα).

Κύρια χαρακτηριστικά:

- α) η μελωδία από αυθεντικό παραδοσιακό τραγούδι.
- β) η ενδιαφέρουσα μίξη διατονικότητας και χρωματικότητας.
- γ) η τροπική μελωδία του είναι σχεδόν πλήρως διατονική.
- δ) η πρακτική της "χρωματικής διάβρωσης" του διατονικού πυρήνα σε όλη σχεδόν την έκταση του κομματιού.

Αναλύσεις του συντάκτη της εργασίας.

Σου 'πα μάνα (Τσακώνικος).

- Χορωδιακό για τρεις φωνές (σοπράνο, άλτο, τενόρο).
- Ρυθμός 5/8.
- Μελωδία σχεδόν αυτούσια όπως στον παραδοσιακό τσακώνικο της Πελοποννήσου:

■ Κύριες μελωδικές φράσεις:

p

Σού-πά μά_νά κα-λέ μά_νά σού-πά μά_νά παιν-τρέ ψέ_με.

solo

Σού - πά μά - νά_ πα - ντρε - ψέ - μέ_ σπαι - το - νοι_ κο κυ - ρε - ψέ_ μέ.

- Κλίμακες: συνδυασμός διατονικού συστήματος του τρόπου Ρε (μεταφορά 4κ ↑) και τρόπου ρε με προσθήκη της χρώας Α´ (τροπική μίξη).
- Έργο διμερές (Α-Β) όπου Α=μ.1-8, Β=9-16.
- Συνηχήσεις συνοδείας: συγχορδίες 7^{ης} χωρίς 3^η, υπερκείμενες 4κ, 4κ και 4 αυξ., α´ αναστροφή ελάσσονος συγχορδίας, και ελάσσονα σε ευθεία κατάσταση στην κατάληξη.
- Εμφάνιση αρμονικής αλυσίδας (μ.9-10 και 13-14).
- Ισοκράτης.

- Η χρωματικότητα σαν στοιχείο κορύφωσης προβάλλεται με την τεχνική της παράλληλης αρμονίας (μ.13-14):

The image displays a musical score for three voices, illustrating chromatic parallel harmony. The score is written in G minor (one flat) and 4/4 time. It consists of three staves, each with a treble clef and a key signature of one flat. The first staff is marked *f* (forte) and the second and third staves are marked *mf* (mezzo-forte). The lyrics are in Greek and are written below the notes. The first staff has the lyrics "Σού-πά μά - νά" and "πα-ντρε ψέ - μέ". The second staff has the lyrics "Σού - πά_ μά - νά" and "παν - ντρε- ψέ_ μέ". The third staff has the lyrics "Σού - πά_ μά_ νά" and "πα - ντρε- ψέ_ μέ". The music features parallel motion in all three voices, with chromatic alterations in the lower voices to maintain the parallelism.

f
Σού-πά μά - νά_ πα-ντρε ψέ - μέ_

mf
Σού - πά_ μά - νά παν - ντρε- ψέ_ μέ

mf
Σού - πά_ μά_ νά πα - ντρε- ψέ_ μέ

Λαφίνα

- Τραγούδι για πιάνο και σοπράνο.
- Η μελωδία αποτελεί «διασκευή από το Ν.Σ. ενός νομιζόμενου δημοτικού τραγουδιού.
- Ενότητες: Α [α(1-11), β1(12-18), β2(19-28)]
Συνδ. τμήμα [γ(29-32)]
Β [α'(33-40), β1'(41-48), α''(49-56), β2(57-66)]

- Έργο τονικό με τροπικά στοιχεία.
- Υπάρχουν κινήσεις πτωτικού χαρακτήρα στην ολοκλήρωση κάθε ενότητας χωρίς σχέσεις τονικού συστήματος.

**Η αρμονική συνοδεία στα μ.1-10
διαρθρώνεται από αντιστικτικές κινήσεις
παραλλήλων τριτών και διπλό ισοκράτη:**

μ.1-3   μ.3-4   μ.4-5   μ.5-6   μ.6-7   μ.7-8   μ.8-9   μ.9-10

- Στα μ.11-18 οι αντιστικτικές κινήσεις επεκτείνονται σε περισσότερα επίπεδα:

The image displays a musical score for piano, consisting of two staves (treble and bass clefs) and a grand staff bracket. The score covers measures 11 through 18. The notation includes various rhythmic values (quarter, eighth, and sixteenth notes), rests, and dynamic markings. The key signature is one sharp (F#). The score illustrates antipathetic movements, which are movements in opposite directions. The movements are labeled as follows: μ.11-12, μ.13, μ.14, μ.15, μ.16, μ.17, and μ.18. The score shows a progression of chords and melodic lines that expand in range and complexity over the measures.

- Τα μ.29-32 αποτελούν ένα καθιστικό τραγούδι με συνοδεία από φθογγικούς πυρήνες διασπώνται σε μεγαλύτερα φθογγικά blocks:

- Στο μ.30 προβάλει για μοναδική φορά η συνήχηση μι-σολ# δηλ. (δεσπόζουσα της κλίμακας λα) χωρίς κλασσική λύση στην τονική. Το σημείο αυτό χωρίζει περίπου στη μέση όλο το έργο.
- Μέσα από τις συνηχήσεις χρωματικών φθόγγων προκύπτουν συγχορδίες με χαρακτήρα υποδεσπόζουσας και δεσπόζουσας συγχρόνως, χωρίς κλασσικές λειτουργικές σχέσεις.

Μη με δέρνεις μάνα.

- Τραγούδι για πιάνο και δύο φωνές πάνω στο θέμα ενός ροδίτικου δημοτικού.
- Η μορφή είναι διμερής βασιζόμενη στον στίχο (κουπλέ – ρεφρέν, 4 φορές).
- Η συνοδεία κινείται στην τονικότητα φα# χωρίς αρμονικές σχέσεις κλασικού ύφους.

- Στο πρώτο τετράμετρο του κουπλέ, η συνοδεία είναι συγχορδίες με 7^η, 9^η και 11^η, προκύπτουν από αντιστικτικές κινήσεις 2ης και 3ης με χαρακτήρα απρόσδοκτης πτώσης στο πρώτο δίμετρο και τέλειας πτώσης στο δεύτερο:

The first four measures of the accompaniment are shown in a grand staff. The treble clef staff contains chords of the 7th, 9th, and 11th degrees. The bass clef staff shows a melodic line with notes labeled μ.1, μ.2, μ.3, and μ.4. The notes are: μ.1 (F#), μ.2 (G), μ.3 (A), and μ.4 (B). The notes are connected by lines, showing a descending motion from μ.1 to μ.2, μ.2 to μ.3, and μ.3 to μ.4.

The last four measures of the accompaniment are shown in a grand staff. The treble clef staff contains chords of the 7th, 9th, and 11th degrees. The bass clef staff shows a melodic line with notes labeled μ.5, μ.6, μ.7, and μ.8. The notes are: μ.5 (F#), μ.6 (G), μ.7 (A), and μ.8 (B). The notes are connected by lines, showing a descending motion from μ.5 to μ.6, μ.6 to μ.7, and μ.7 to μ.8.

- Τα στοιχεία του πρώτου οκτάμετρου επαναλαμβάνονται λιγότερο ή περισσότερο παραλλαγμένα στην συνέχεια όπως επέκταση σε ψηλότερη οκτάβα, αρπισμούς, διπλό ισοκράτη (σι, ντο#), εναλλαγή υλικού μεταξύ των χεριών στο πιάνο κλπ.

μ.17_18   μ.19_20   μ.21_22   μ.23   μ.24

- Όλη η χρωματική κλίμακα του φα# εμφανίζεται στο πρώτο δεκαεξάμετρο του κουπλέ με μοναδική εξαίρεση το μι# το οποίο εμφανίζεται στα μ.19-20 και 27-28.
- Έτσι συμπληρώνονται οι δώδεκα φθόγγοι της χρωματικής κλίμακας του φα# σαν χρωματικό συνάθροισμα (chromatic aggregate).

Ελληνικός λαϊκός χορός (αρ. 5, από τα 32 κομμάτια για πιάνο).

- Το έργο είναι γραμμένο σε τρία πεντάγραμμα με πιθανές ενορχηστρωτικές προοπτικές.
- Βασικό του θέμα είναι μία μελωδία με παραδοσιακό ύφος, που εμφανίζεται από το πρώτο πεντάγραμμα του μ. 1. :

- Η μελωδία ανήκει στους χρωματικούς τρόπους με σκληρό χρωματικό γένος.

- Στο μ.9 ολοκληρώνεται η έκθεση, με την βασική μελωδία με βάση το Ντο μεταφερόμενη στα μ.7-9 στον αντίστοιχο τρόπο με βάση το Λα.

- Έτσι, έχουμε πορεία από την πέμπτη νότα της κλίμακας, προς την βασική νότα λα κάτι που επιβεβαιώνεται και από το φινάλε του έργου (μ.47) με την κατάληξη πάλι σε λα.

A musical score snippet showing three measures. Measure 1 (μ.1) has a treble clef and a whole note G4. Measure 9 (μ.9) has a treble clef and a whole note A4. Measure 47 (μ.47) has a bass clef and a whole note G4. The key signature changes from one flat to two flats between measures 1 and 9, and back to one flat between 9 and 47.

- Οι βασικές μελωδικές γραμμές στην ψηλότερη και χαμηλότερη φωνή στην κατάληξη της έκθεσης οδηγούν στη συνήχηση Λα-Ντο με το Μι να υπονοείται από το προηγούμενο μέτρο στο μεσαίο πεντάγραμμο.

The image displays a musical score for three voices: Soprano (top), Alto (middle), and Bass (bottom). The score is divided into nine measures, numbered 1 through 9. The Soprano and Alto parts feature a melodic line that spans across measures 1 to 9, with a red line connecting the notes. The Bass part provides harmonic support, with notes and chords indicated by red and green lines. The key signature is one flat (B-flat), and the time signature is 4/4. The score includes various musical notations such as notes, rests, and accidentals, along with a system of red and green lines connecting notes across measures. The Soprano and Alto parts end with a cadence of La-Do, with the Mi note implied in the previous measure.

- Τα polychords της συνοδείας χαρακτηρίζονται σαν 'two triadic units' και η χαμηλότερη τριφωνία είναι αυτή που καθορίζει την λειτουργικότητά τους προσδίδοντας τους δομικό χαρακτήρα όπως περιγράφηκε.
- Τα μοτιβικά στοιχεία του κυρίως θέματος και το ρυθμικό στοιχείο του ρεβ στο μ.5 εμφανίζονται με διάφορες μορφές στη διάρκεια του έργου λειτουργώντας συνεκτικά.

μ.5

- Το φαινόμενο της πολυρυθμίας εμφανίζεται με μοτίβο αρπισμού (outlining harmonic activity with broken chords) στα μ.20-23 με ένα τύπο ισοκράτη (Μι):

First system of musical notation (measures 20-23). It consists of three staves: a treble clef staff with a melodic line, a middle treble clef staff with broken chords, and a bass clef staff with a bass line. The music is in a key with one sharp (F#) and a common time signature.

Second system of musical notation (measures 20-23). It consists of three staves: a treble clef staff with a melodic line, a middle treble clef staff with broken chords, and a bass clef staff with a bass line. The music is in a key with one sharp (F#) and a common time signature.

- Στα μ.31-33 έχουμε εκ νέου φαινόμενο πολυρυθμίας, με αρπισμό υπερκειμένων 4κ, δηλαδή 'multi note chords by fourths':

The image displays a musical score for three staves, illustrating the concept of 'multi note chords by fourths'. The score is written in a key signature of one flat (B-flat) and a common time signature (C). The top staff (treble clef) shows a melodic line with a few notes and rests. The middle staff (treble clef) features a series of chords, each consisting of four notes stacked in fourths, demonstrating the 'multi note chords by fourths' concept. The bottom staff (bass clef) shows a rhythmic accompaniment consisting of a series of eighth notes, also demonstrating the 'multi note chords by fourths' concept.

- Η προφανής διαφοροποίηση της επανέκθεσης, είναι ρυθμική. Η συνοδεία πυκνώνει, με τα ίδια polychords-block chords.

The image displays a musical score for three staves. The top staff is in treble clef, the middle staff is in treble clef with a key signature change to one flat, and the bottom staff is in bass clef. The score is divided into three measures. The first measure shows a simple melody in the top staff and block chords in the middle and bottom staves. The second measure shows a more complex melody in the top staff and denser block chords in the middle and bottom staves. The third measure shows a melody in the top staff and a bass line in the bottom staff, with the middle staff containing the instruction *quasi Tamburino*. The score concludes with a double bar line and a key signature change to one sharp.

- Στα μ.41-43 εμφανίζεται μία πτώση με σχετικά κλασσικό τρόπο, με τα υπόλοιπα (μ.44-47) να έχουν τον χαρακτήρα της coda.

The image shows a musical score snippet with three staves. The top staff is in treble clef, the middle in alto clef, and the bottom in bass clef. The key signature has one flat. Above the first staff, the text "ΔΙΑΔΚΑΣΙΑ ΠΤΩΣΗΣ" (Falling Exercise) is written with a downward-pointing arrow. A diagonal line is drawn across the score, starting from the first staff and ending at the second staff, indicating a transition or a specific musical technique. The notation includes various notes, rests, and bar lines.

- Το έργο έχει την δομή μίας τριμερούς κυκλικής μορφής, με μορφή A-B-A´.
- Το τονικό κέντρο είναι σαφώς το λα σε άμεσο συσχετισμό με ντο, σαν κλίμακες με συγγένεια τρίτης.
- Αναλυτικά τα μέρη του έργου έχουν ως εξής :

Α´ Μέρος:

μ.1-9 (έκθεση, 1-6,7-9)

Β´ Μέρος:

μ.9-36 (επεξεργασία, 9-10,11-14, 15-17,18-19, 20-23,24-25, 26-27, 28-30, 31-33, 34-36)

Γ´ Μέρος:

μ.37-47 (επανάκθεση, 37-40, 41-43, 44-47).

Οι παραδοσιακοί ρυθμοί στο Ν. Σκαλκώτα.

Οι παραδοσιακοί ρυθμοί εμφανίζονται
κυρίως στα τροπικά-τονικά έργα του Ν.Σ.
και περιστασιακά σε άλλες κατηγορίες έργων.

Παραδείγματα:

7 / 4 στον Ελληνικό Χορό, 7 / 8 στο Rondo των 10
Μουσικών Σκίτσων και στο φινάλε του Octet

Μικτά μέτρα (όπως 2 / 4 + 3 / 4 + 5 / 8) βρίσκονται σε
αρκετά άλλα έργα, π.χ. στο Violin Concerto.

Η εναλλαγή στη χρήση ρυθμών (πολυμετρία)
όπως 3/8, 5/8, 7/8, 9/8 κ.λπ. εντοπίζεται
αρκετά συχνά όπως π.χ. στον 'Θεσσαλικό' :

The image displays a musical score for the piece 'Thessaliko'. The score is written for a symphony orchestra and includes the following parts: Timpani (Timp), Bass Drum (Batt.), Violins I (VI. I), Violins II (VI. II), Viola (Vla.), Violoncello (Vlc.), and Contrabass (Cb.). The tempo is marked 'Allegro vivace'. The score features a complex sequence of meter changes: 2/4, 3/4, 7/8, 3/4, 2/4, 3/8, and 2/4. The Timpani part is marked 'Solo' and 'pizz.' (pizzicato). The Bass Drum part is marked 'fr. cassa.' (francese) and 'f' (forte). The Violins I and II parts are marked 'f' and 'pizz.'. The Viola part is marked 'f' and 'pizz.'. The Violoncello and Contrabass parts are marked 'arco' (arco) and 'pizz.'. The score is divided into measures by vertical bar lines, and the meter changes are indicated by the time signatures written above the staves.

Το φαινόμενο της πολυρυθμίας εντοπίζεται επίσης σε
έργα του Ν.Σ., όπως στην περίπτωση
του Ελληνικού λαϊκού χορού
ή του χορού 'Θεσσαλικός' (αναγωγή) :

Fl. (I, II)
Trp. in C (I) 8va
Trp. in C (II) 15va

Ob. (I, II)

μ. 42-45

Vln. I
Vln. II
Vla.

Cl. in C (I, II) #

Eg. (I, II)
Cf. g.
Vlc.
Cb.

The image displays a musical score for the piece 'Thessalicos' (Anagwgh). The score is written for a full orchestra and is divided into five systems. The first system includes parts for Flutes (I, II), Trumpets (I, II) in C, and Oboes (I, II). The second system includes parts for Violins (I, II) and Viola. The third system includes parts for Clarinets (I, II) in C. The fourth system includes parts for Euphonium (I, II), Trombones (I, II), Violoncello, and Double Bass. The score is written in 7/8 time and features a complex polyrhythmic structure, with measures 42-45 highlighted. The notation includes various rhythmic values, accidentals, and dynamic markings.

Συνθετική προσέγγιση.

1. Νανούρισμα.
2. Ηπειρώτικος χορός.

1. Νανούρισμα (ακρόαση).

NANOYRISMA

$\text{♩} = 68$

5

Soprano

Alto

Tenor

Bass

pp Νά - νι νά - νι

pp Μιμ

mp Μιμ

Νά - νι νά - νι νά - νι νά - νι

Κοι - μή - σου κο - ρι - τιά - κι μου και γω σε να - νου - ρι - ί - ζω και

10

mp Κοι - μή - σου και πα

pp Νά - νι νά - νι

pp Μιμ

Νά - νι νά - νι

Μιμ

τιν κου - νί - τσα σου κου νώ και γλυ - κο γυ θι - ρι - ί - ζω

15

ρή-γγει λα. — στην Πό-λη τα προί-κια-ά σου — στη Βε-νε-τιά τα ρού-χα σου

να-νι να-νι — νι να-νι να-νι

20

25

— και τα χρυ-σά-φι - και-ά σου — Νά-νι νά-νι νά-νι νά-νι του Νά-νι νά-νι νά-νι νά-νι του Νά-νι νά-νι νά-νι νά-νι του Νά-νι νά-νι νά-νι νά-νι του

30

35

Και μη σουκαι του φτιά-χνου νε και το πά-λω-μα στην Πο-ό-λη και
mp
pp
 Νά-νι νά-νι να-νι να-νι
pp
 Μιμι

40

του το ξε-τε-λειού-νε σα-ρα-ντα-δύο μα-στό-ο-φοι Στη μέ-ση βιά-νουν
pp
pp
mp
mp
 Μιμι
 Μιμι
 Στη μέ-ση βιά-νουν
 Στη μέ-ση βιά-νουν
 Μιμι

το Χρι στό - στην ά - κρη το πα - γω - ώ - νι να τα θα - ρεί κά - θε πρω - ί -
 το Χρι στό - στην ά - κρη το πα - γω - ώ - νι να τα θα - ρεί κά - θε πρω - ί -

να γο - ργο - με - γα - λώ - ω - νει
 να γο - ργο - με - γα - λώ - ω - νει

55 rit. - - - - -

The musical score consists of two systems of staves. The first system has a vocal line and a piano accompaniment line. The vocal line contains the lyrics "Ná - vi vá - vi vá - vi" and "TOU". The piano accompaniment consists of chords and single notes. The second system is similar but includes a bass line for the piano accompaniment. The lyrics "Ná - vi vá - vi vá - vi" and "TOU" are repeated. The score is written in a key with one flat (B-flat) and a 2/4 time signature. The tempo marking is "rit." (ritardando).

Νανούρισμα (ανάλυση)

- Βασισμένο στην παρακάτω εκδοχή παραδοσιακής μελωδίας μικρασιάτικης προέλευσης

Κοι - μή - σου κο - ρι - τσά - κι μου___ και γω σε να - νου - ρι - ί - ζω___ και

7 την κου - νί - τσα σου κου - νό___ και γλυ - κο ψυ - θι -

11 ρι - ί - ζω___ Νά - νι νά - νι νά - νι νά - νι του

- Η χορωδιακή επεξεργασία έχει γίνει για τέσσερις φωνές (σοπράνο, άλτο, τενόρο, μπάσο).
- Έχουμε διμερή φόρμα τύπου A- A', η οποία διαρθρώνεται ως εξής:

A (μ.1-29)

α1 (μ.1-12)- β1 (μ.13-25) – γ1 (μ.26-29)

A' (μ.30-58)

α2 (μ.30-41)- β2 (μ.42-54)- γ2 (μ.55-58)

- Οι συνηχήσεις προκύπτουν από αντιστικτικές κινήσεις διαστημάτων 2ης και 3ης ενώ 4Κ και 5Κ εμφανίζονται σε καταλήξεις και αρχές φράσεων.
- Κυριαρχούν οι υπερκείμενες 4κ, 5κ, ελαττωμένες συγχορδίες, συγχορδίες σε β' αναστροφή, συγχορδίες με 7^η.
- Στο τμήμα α2 οι χρωματικές κινήσεις (ιδίως στα μ. 36-40) δημιουργούν παράλληλες συνηχήσεις όπως και στο φινάλε με τις κατιούσες χρωματικές κινήσεις άλτο και μπάσο (μ.55-56).

2. Ηπειρώτικος χορός (ακρόαση).

ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΟΣ ΧΟΡΟΣ

Flute
Violin
Piano

76
78

rit.
rit.
rit.

mf
mf
mp

Detailed description: This system of musical notation features three staves. The Flute staff (top) begins at measure 76 with a melodic line. The Violin staff (middle) begins at measure 78 with a melodic line. The Piano staff (bottom) provides harmonic accompaniment. The music is marked with a *rit.* (ritardando) and a dynamic of *mf* (mezzo-forte). The Flute and Violin parts have a *mf* dynamic, while the Piano part has an *mp* (mezzo-piano) dynamic. The Flute part includes a fermata over a note in measure 78.

Fl.
Vln.
Pno.

5

mf
mf
mf

Detailed description: This system of musical notation features three staves. The Flute staff (top) begins at measure 5 with a melodic line. The Violin staff (middle) begins at measure 5 with a melodic line. The Piano staff (bottom) provides harmonic accompaniment. The music is marked with a dynamic of *mf* (mezzo-forte). The Flute and Violin parts have a *mf* dynamic, while the Piano part has an *mf* dynamic. The Flute part includes a fermata over a note in measure 5.

10

Musical score for measures 10-14. The score is written for Flute (Fl.), Violin (Vln.), and Piano (Pno.).

- Fl.:** Measures 10-14. A melodic line starting with a sixteenth-note triplet in measure 10, marked *mf*. A dashed box highlights measures 10-11.
- Vln.:** Measures 10-14. A melodic line starting with a sixteenth-note triplet in measure 10, marked *ritaa* and *ritaa*. Marked *mf*.
- Pno.:** Measures 10-14. A rhythmic accompaniment with a steady eighth-note pattern, marked *mp*.

15

Musical score for measures 15-19. The score is written for Flute (Fl.), Violin (Vln.), and Piano (Pno.).

- Fl.:** Measures 15-19. A melodic line with a long slur over measures 15-16, marked *mf*. A triplet of eighth notes is marked with a circled '3' in measure 17.
- Vln.:** Measures 15-19. A melodic line with a long slur over measures 15-16, marked *pizz.* and *mf*. A triplet of eighth notes is marked with a circled '3' in measure 17.
- Pno.:** Measures 15-19. A rhythmic accompaniment with a steady eighth-note pattern, marked *mp*. Triplet markings (circled '3') are present in measures 17 and 18.

Fl. *mf*

Vln. *arco sul pontic.*

Picc. *pizz.*

Fl. *mf*

Vln. *arco sul pontic.*

Picc. *pizz.*

Fl. *pp*

Vln. *arco sul pontic.*

Picc. *mf*

Fl. *pp*

Vln. *arco sul pontic.*

Picc. *mf*

Musical score for measures 25-30. The score is written for Flute (Fl.), Violin (Vln.), and Piano (Pno.).

- Fl.:** Measures 25-30. Starts with a *trattenuto* marking. Includes *pizz.* (pizzicato) markings and dynamic markings *mf* and *f*.
- Vln.:** Measures 25-30. Includes *pizz.* markings and dynamic markings *mf* and *f*.
- Pno.:** Measures 25-30. Includes dynamic markings *mf* and *f*.

Musical score for measures 31-36. The score is written for Flute (Fl.), Violin (Vln.), and Piano (Pno.).

- Fl.:** Measures 31-36. Includes dynamic markings *mf* and *f*.
- Vln.:** Measures 31-36. Includes dynamic markings *mf* and *f*.
- Pno.:** Measures 31-36. Includes dynamic markings *mf* and *f*.

30

Fl.

Vln.

Pno.

arco

34

35

Fl.

Vln.

Pno.

39

40

Musical score for measures 40-44, featuring Flute (Fl.), Violin (Vln.), and Piano (Pno.).

- Fl.:** Measures 40-44. Measure 40 includes a *brs* (brass) marking. Measure 41 includes a *mf* marking. Measure 42 includes a *mf* marking. Measure 43 includes a *mf* marking. Measure 44 includes a *mf* marking.
- Vln.:** Measures 40-44. Measure 40 includes a *p* marking. Measure 41 includes a *mf* marking. Measure 42 includes a *mf* marking. Measure 43 includes a *mf* marking. Measure 44 includes a *mf* marking.
- Pno.:** Measures 40-44. Measure 40 includes a *mf* marking. Measure 41 includes a *mf* marking. Measure 42 includes a *mf* marking. Measure 43 includes a *mf* marking. Measure 44 includes a *mf* marking.

45

Musical score for measures 45-49, featuring Flute (Fl.), Violin (Vln.), and Piano (Pno.).

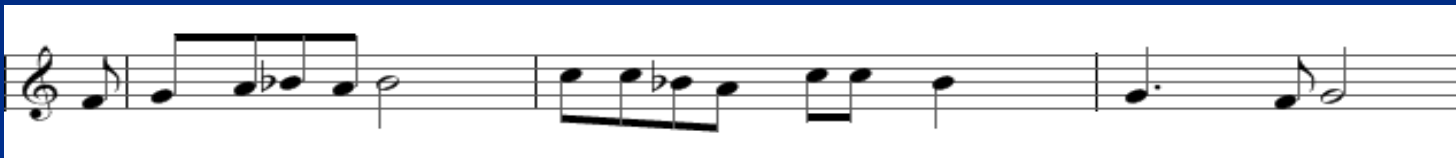
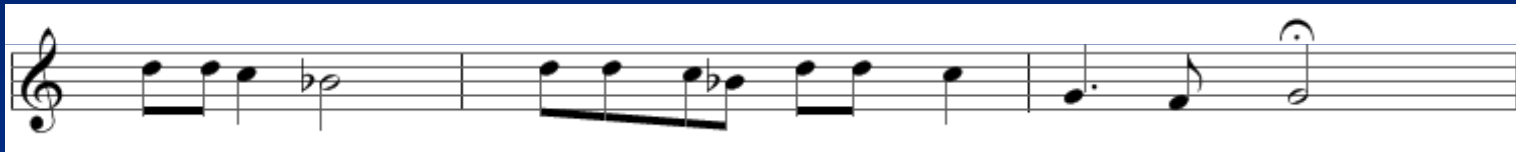
- Fl.:** Measures 45-49. Measure 45 includes a *mf* marking. Measure 46 includes a *mf* marking. Measure 47 includes a *mf* marking. Measure 48 includes a *mf* marking. Measure 49 includes a *mf* marking.
- Vln.:** Measures 45-49. Measure 45 includes a *mf* marking. Measure 46 includes a *mf* marking. Measure 47 includes a *mf* marking. Measure 48 includes a *mf* marking. Measure 49 includes a *mf* marking.
- Pno.:** Measures 45-49. Measure 45 includes a *mf* marking. Measure 46 includes a *mf* marking. Measure 47 includes a *mf* marking. Measure 48 includes a *mf* marking. Measure 49 includes a *mf* marking.

Additional markings in the score include *arco sul tasto* (arco sul tasto), *pizz. sul pont.* (pizz. sul pont.), and *mf* (mf).

Ηπειρώτικος χορός (ανάλυση).

- Το έργο είναι γραμμένο για πιάνο, βιολί και φλάουτο. Το θέμα του έργου είναι μία εκδοχή του ηπειρώτικου χορού 'Ο Μενούσης' :

- Το δεύτερο στοιχείο που λειτουργεί συνεκτικά, είναι το ρυθμικό στοιχείο του οποίου οι τονισμοί βασίζονται το μέτρο 7/8 (καλαματιανός- συρτός) δημιουργώντας έτσι φαινόμενο πολυρυθμίας:

Musical notation for measures 1-3, piano part. The notation is in 7/8 time. The first measure has a whole rest in the treble clef and a quarter rest in the bass clef. The second measure has a quarter note in the treble clef and a quarter note in the bass clef. The third measure has a quarter note in the treble clef and a quarter note in the bass clef. The notes are: Measure 2: Treble (G4), Bass (F3). Measure 3: Treble (A4), Bass (G3). The word "Piano" is written to the left of the first measure. Below the bass clef, there are boxes containing the numbers 3, 2, and 2, corresponding to the three measures.

μ.1

Musical notation for measures 4-6, treble clef part. The notation is in 7/8 time. The first measure has a quarter note in the treble clef. The second measure has a quarter note in the treble clef. The third measure has a quarter note in the treble clef. The notes are: Measure 4: Treble (G4), Bass (F3). Measure 5: Treble (A4), Bass (G3). Measure 6: Treble (B4), Bass (A3). The word "Pizz." is written above the first measure. Below the treble clef, there are boxes containing the numbers 3, 2, and 2, corresponding to the three measures.

μ.4

Musical notation for measures 12-15, piano part. The notation is in 7/8 time. The first measure has a whole note in the treble clef and a quarter note in the bass clef. The second measure has a whole note in the treble clef and a quarter note in the bass clef. The third measure has a whole note in the treble clef and a quarter note in the bass clef. The notes are: Measure 12: Treble (G4), Bass (F3). Measure 13: Treble (A4), Bass (G3). Measure 14: Treble (B4), Bass (A3). The word "Piano" is written to the left of the first measure. Below the bass clef, there are boxes containing the numbers 3, 2, and 2, corresponding to the three measures.

μ.12-15

Musical notation for measures 24-26, piano part. The notation is in 7/8 time. The first measure has a quarter note in the treble clef and a quarter note in the bass clef. The second measure has a quarter note in the treble clef and a quarter note in the bass clef. The third measure has a quarter note in the treble clef and a quarter note in the bass clef. The notes are: Measure 24: Treble (G4), Bass (F3). Measure 25: Treble (A4), Bass (G3). Measure 26: Treble (B4), Bass (A3). The word "pizz." is written above the first measure. Below the bass clef, there are boxes containing the numbers 3, 2, and 2, corresponding to the three measures.

μ.24

Στα μ.4-5 εμφανίζεται ένα συμπληρωματικό
μελωδικό μοτίβο σαν ανταπόκριση
του θέματος:

The image shows a musical score for piano (Pno.) with two staves. The top staff is in treble clef and the bottom staff is in bass clef. The music is in 2/4 time. The key signature has one sharp (F#). The score consists of five measures. The first measure has a whole rest in the treble and a chord in the bass. The second measure has a whole rest in the treble and a chord in the bass. The third measure has a whole rest in the treble and a chord in the bass. The fourth measure has a melodic motif in the treble (F#4, G4, A4, B4, C5, B4, A4, G4, F#4) and a chord in the bass (F#3, A3, C4). The fifth measure has a melodic motif in the treble (F#4, G4, A4, B4, C5, B4, A4, G4, F#4) and a chord in the bass (F#3, A3, C4). The melodic motif in the fourth and fifth measures is highlighted with red dots.

Στο μ.7 ολοκληρώνεται το θέμα σε κλίμακα με
τονικό κέντρο το σολ και στα μ.8-11
επαναλαμβάνεται η δεύτερη φράση του
θέματος σε κλίμακα με τονικό κέντρο το φα#.

Έτσι έχουμε τροπική μίξη μεταξύ των δύο
κλιμάκων του θέματος με τονικά κέντρα σολ
και φα#, όπου η απόσταση ημιτονίων μεταξύ
τους παραπέμπει στο φρύγιο τρόπο.

Το έργο έχει τη μορφή τριμερούς κυκλικής δομής, με μορφή Α-Β-Α΄ όπως και ο ελληνικός χορός του Ν.Σ. με περιοχές έκθεσης, επεξεργασίας και επανέκθεσης:

Έκθεση:

μ.1-11 (α:1-3, β:4-7, γ:8-11)

Επεξεργασία:

μ.12-35 (α:12-15, β:15-20, γ:21-23, δ:23-28, ε: 28-32, στ:33-35)

Επανέκθεση:

μ.35-47 (α: 35-37, β:27-41, γ:41-45, δ:46-47).

Στα μ.15-20 είναι μεταβατικό τμήμα προς την επεξεργασία με το στοιχείο του τρίηχου σε αντιπαράθεση με ζεύγη ογδών που προετοιμάζει την εμφάνιση των 7/8 με χρήση τριήχων .

Έχουμε τρίφωνες συγχορδίες με κίνηση παράλληλων αρμονιών που καταλήγουν στην πτωτική κίνηση των μ.19-20, με διπλό ισοκράτη ντο (=σι#) και ντο#.

Το θέμα προβάλλεται σε σμίκρυνση στο μ.20 στο φλάουτο (σε σιb με κατάληξη λα σαν τροπική μίξη) και στο βιολί (χωρίς σμίκρυνση με τροπική μίξη μεταξύ σι και σιb).

Στο μ.28 έχουμε εμφάνιση του θέματος με κατάληξη σε σολ και σολ# στο φλάουτο και σι στο βιολί με παράλληλες τρίτες ως προς το φλάουτο.

Με τροπική μίξη στην πτωτική διαδικασία των μ.31-32 κλείνει η επεξεργασία:

Πιάνο: ντο#, μι#, σολ#, σι, ρε

Βιολί & φλάουτο: ρε, φα#, λα, ντο.

Στα μ.33-34 (συνδετικό τμήμα για την επανέκθεση) με τριπλό κινητό ισοκράτη ξεχωρίζει για μοναδική φορά ο ρυθμός 7/8.

Στο μ.35 η επανέκθεση σε σολ γίνεται σε φλάουτο και πιάνο. Επαναλαμβάνονται οι αντιχρονισμοί των 7/8 (πολυρυθμία) και τα glissandi του βιολιού.

Στα μ.41-47 (coda) εμφανίζεται το μοτίβο του μ.4 στο βιολί με το φλάουτο σε τροπική μίξη (σιb-σολ και ντο#-φα#), με ισοκράτη στο πιάνο (σι) και τονισμούς των 7/8.

Με παράλληλες αρμονίες (μ.45-46) καταλήγει στην πολυσυγχορδία του φινάλε με το βιολί (pizzicato) να εμφανίζει μοτίβα του θέματος.

Το τέλος έρχεται με συνήχηση 4κ από βιολί και φλάουτο σε υψηλή περιοχή.

Τελικά συμπεράσματα

Μέσα από τη βιβλιογραφία και την
ανάλυση έχει αποδειχθεί ότι ο Ν.Σ. σαν
εξέχων εκπρόσωπος της ελληνικής
μουσικής πρωτοπορίας διαθέτει το
στοιχείο της «οικουμενικής»
ελληνικότητας με το ελληνικό στοιχείο να
αποδρά από την απομόνωσή του και να
πετυχαίνει τέτοια ποιοτική προσέγγιση
και απόδοση ούτως ώστε το δημοτικό
τραγούδι να μη γίνει «παρατράγουδο».

**Η ελληνική και ταυτόχρονα
παγκόσμια μουσική του
Νίκου Σκαλκώτα έχει ήδη
αποδείξει- μέσω της διεθνούς
αναγνώρισής της- τη
διαχρονική καλλιτεχνική της
αξία και λειτουργεί ως φάρος
για όλες τις νεότερες γενιές
συνθετών.**

«Δεν προάγεις την Ελλάδα αν πας με φουστανέλα στο Παρίσι. Μπορεί χρησιμοποιώντας ελληνικά θέματα να γράψει κανείς μουσική διόλου ελληνική όπως μπορεί και να γράψει και μουσική ελληνική χωρίς κανένα ελληνικό θέμα.»

Νίκος Σκαλκώτας

ΤΕΛΟΣ